

Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2024 року)

Суми
Сумський державний університет
2024

Редакційна колегія:

- А. М. Куліш* – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
В. В. Миргород – доктор юридичних наук, доцент;
А. Р. Голоха – студентка третього курсу за спеціальністю 293 «Міжнародне право»;
О. В. Ільченко – кандидат юридичних наук, доцент;
В. В. Сухonos – доктор юридичних наук, професор;
О. С. Бондаренко – доктор юридичних наук, доцент;
В. М. Завгородня – кандидат юридичних наук, доцент;
С. І. Дегтярьов – доктор історичних наук, професор

*Рекомендовано до видання
рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21 червня 2024 року)*

Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м Суми, 23–24 травня 2024 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, В. В. Миргород, А. Р. Голоха. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 251 с.

До матеріалів увійшли тези доповідей учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів», що містять результати теоретичних досліджень та окремі питання актуальних проблем щодо реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів. Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

УДК 341-044.247(4:477)(06)

© Сумський державний університет, 2024

© Куліш А. М., Миргород В. В., Голоха А. Р. та ін., 2024

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
СЕКЦІЯ 1	7
ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	7
ПРИЧИНИ ТА ПОШИРЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ	7
ДО БІОГРАФІЇ УРЯДОВЦЯ І ПОЕТА МАКСИМА ГАВРИЛЮКА-ВДОВИЧЕНКА	10
РАДЯНСЬКІ УРЯДОВІ ПОСТАНОВИ ПРО ЗАВЕРШЕННЯ СУЦІЛЬНОЇ ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ (ПЕРШ. ПОЛ. 1960-х рр.)	13
НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ 1932 РОКУ	16
ДО БІОГРАФІЇ МИКОЛИ БУТОВИЧА – УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА- ГРАФІКА В ЕМІГРАЦІЇ	19
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ» ЯК СИСТЕМОЇ КАТЕГОРІЇ	21
США ТА ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ, 1917–1918 РР.	25
СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ ЗА КОДЕКСАМИ ЗАКОНІВ ДАВНЬОЇ МЕСОПОТАМІЇ	30
СЕКЦІЯ 2	36
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО	36
МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ В УКРАЇНІ:	36
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
СЕКЦІЯ 3	45
МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	45
РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ПІДТРИМЦІ ЗАГАЛЬНОГО МИРУ ТА БЕЗПЕКИ	45
СПЕЦИФІКА СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	48
ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	52
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ВСТАНОВЛЕНІ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ВИННИХ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	57
УКРАЇНА–НАТО: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	62
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН	65
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ	70
ЗАКОНОДАВЧЕ СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИКІВ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ. НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	76

РОЛЬ ООН В СИСТЕМІ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ	82
АКАДЕМІЧНА СВОБОДА В ЄВРОПІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	85
СЕКЦІЯ 4	89
ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО, ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО, АГРАРНЕ ПРАВО	89
СЕКЦІЯ 5	89
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС	89
ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ.....	89
СЕКЦІЯ 6	93
СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО.....	93
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО	93
СЕКЦІЯ 7	97
ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	97
СЕКЦІЯ 8	97
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	97
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ.....	97
ЗМІНИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЗАЙНЯТОСТІ ТА ПРАЦВЕЛАШТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	101
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА.	104
СЕКЦІЯ 9	109
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ	109
ІР-СУД В УКРАЇНІ: ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНЦІЯ..	109
ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	113
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАД З ПИТАНЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПРИ ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЯХ	117
ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ : АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	120
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	122
ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НЕСПРОМОЖНОСТІ СУДДІ ЗДІЙСНЮВАТИ ПОВНОВАЖЕННЯ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я.	126
ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ: ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАННЯ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ	129
ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ	131

МЕХАНІЗМ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ.....	136
ЩОДО ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ КАТЕГОРІЙ СУТНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	139
ЩОДО ОСНОВ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДОВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЦЕСУ	141
ЕТИКА СПІЛКУВАННЯ МЕДІАТОРІВ	144
МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ.....	147
МОБІНГ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	150
ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ	154
ОСНОВНІ ПРАВА ДЕТЕКТИВІВ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	157
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	161
НАЦІОНАЛЬНА, ДЕРЖАВНА ТА ВІЙСЬКОВА БЕЗПЕКА:	163
СЕКЦІЯ 10	167
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА	167
ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО.....	167
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР	172
ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ.....	174
ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ КАТУВАННЯ, ВЧИНЕНОГО.....	176
БОРОТЬБА З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ.....	180
ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ З ПРАВА НОРМАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	184
АРГУМЕНТ НЕЕФЕКТИВНОСТІ ПРОАКТИВНИХ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЯК СПОСОБІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	187
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	192
НЕСАНКЦІОНОВАНЕ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НАПРАВЛЕННЯ, ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗБРОЇ, ОЗБРОЄННЯ ТА БОЙОВИХ ПРИПАСІВ В УКРАЇНУ, РУХ, ПЕРЕМІЩЕННЯ АБО РОЗМІЩЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЧИ ІНШИХ УТВОРЕНИХ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ,	

ВЧИНЕНЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД ІНШИХ СУМІЖНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	196
ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	200
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	207
СЕКЦІЯ 11	212
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ	212
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД	212
СПЕЦИФІКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ	214
АНАЛІЗ СОЦМЕРЕЖ ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД РОЗСЛІДУВАННІ ТА ДОКАЗОВУВАННЯ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ	220
СЕКЦІЯ 12	223
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	223
КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	223
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЩОДО ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ СТВОРЕНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ У ЛАТВІЇ ТА УКРАЇНІ	226
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНЯХ	231
ПАТЕНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ БІОТЕХНОЛОГІЙ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ	235
ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА	239
ОНЛАЙН-МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	242
ENHANCING INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS PROTECTION FOR RESEARCHERS AND RESEARCH INSTITUTIONS IN UKRAINE	245

США ТА ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ, 1917–1918 РР.

Гончаренко А. В.

к.і.н., доцент, доцент кафедри історії

Сумського державного університету

Хоча ідея створення Ліги Націй пов'язана з ім'ям президента США Вудро Вільсона (1913–1921 рр.), проте вона має глибокі корені в європейській традиції філософії зовнішньої

політики і міжнародних відносин. В її основі було прагнення уникнути тривалих і спустошливих воєн подібних тим, що стрясали Європу в Новий час, замінивши їх співпрацею народів. Однак ідея створення особливого наднаціонального органу для вирішення спорів між державами та запобігання конфліктам стала набувати практичних обрисів тільки в роки Першої світової війни.

Створення Ліги Націй було визнанням факту, що природа воєн кардинальним чином змінилася. Перша світова війна мала тотальний характер, вона зажадала від націй повної мобілізації зусиль для досягнення перемоги, а втрати переможених і переможців були в рівній мірі величезними. Не слід недооцінювати роль громадської думки провідних країн Європи та Північної Америки в процесі створення Ліги Націй. Ідея інституціоналізації міжнародних конфліктів виникла відразу після того, як стало ясно, що війна набуває затяжного характеру.

У США необхідність колективних зусиль держав в справі забезпечення міжнародного миру активно розроблялася на теоретичному рівні активістами різних американських миротворчих товариств і групою ліберальних інтелектуалів, які об'єдналися до 1915 р. у Лігу з примусу до миру (League to Enforce Peace), яка проголошувала доцільність створення всесвітньої організації, що володіла не тільки арбітражним механізмом, а й істотними політичними, економічними та військовими санкціями, здатними запобігти спробі будь-якої країни розв'язати агресивну війну [1, с. 31-42].

Ліга вела активну пропагандистську діяльність не тільки в США, але і розсилала свої матеріали урядам воюючих країн [1, с. 75-76]. Часом це викликало негативну реакцію. Коли до складу цієї організації входив екс-президент США В. Тафт (1909–1913 рр.), він попросив російських дипломатів у вересні 1916 р. передати буклети з викладенням цілей Ліги румунському уряду, проте ці матеріали були конфісковані військовою цензурою. Визначеності щодо цих аспектів в міжнародному співтоваристві не існувало до початку Паризької мирної конференції. Деякі бачили в Лізі «всесвітнього поліцейського», в той час як інша частина людей схилилася до думки, що її діяльність буде заснована на моральному переконанні і нормах міжнародного права.

Створення Ліги Націй було наріжним каменем американського бачення тих завдань, які повинні бути вирішені в Парижі. Вільсонівська концепція міжнародної організації стала своєрідною американською «відповіддю» на загострення міжнародних протиріччя на початку ХХ ст. Вже на самому початку свого президентства В. Вільсон заявив про прагнення до пошуку власних рецептів для їх всеосяжного вирішення [2, с. 48].

Досить швидко В. Вільсон підійшов до усвідомлення того, що зміни в міжнародних відносинах повинні носити принциповий характер. Головною мішенню його атак став

принцип «балансу сил». В якості основи для майбутньої системи міжнародної безпеки В. Вільсон запропонував ті принципи, на яких базувалася американська зовнішня політика в її традиційній сфері інтересів в Західній півкулі, а саме – принципи «доктрини Монро». Важливо підкреслити, що в період нейтралітету США в Першій світовій війні саме в Латинській Америці Вудро Вільсон набрався зовнішньополітичного досвіду.

Хоча доктрина часто розглядається як фундамент для американського домінування в цьому регіоні, найбільш точну оцінку Вільсонівській системі зовнішньополітичних координат дав його біограф А. Лінк, який зазначає, що президент розглядав її структуру, в рамках якої всі нації обох Америк, незважаючи на їх політичну вагу, можуть мирно співпрацювати. Навіть часті інтервенції в країни регіону в період свого президентства В. Вільсон пояснював з чисто моралістичних позицій – як засіб встановлення там порядку і демократії: «Я збираюся навчити південноамериканські республіки обирати хороших хлопців» [3, с. 324-327, 375, 386].

Цей же досвід В. Вільсон хотів використати для реорганізації відносин між воюючими європейськими націями, надаючи принципам «доктрини Монро» універсальний характер в плані забезпечення колективної безпеки. У своєму зверненні до Сенату від 22 січня 1917 р. він запропонував, щоб всі нації одностайно прийняли доктрину президента Монро як доктрину для всього світу: жодна нація не повинна прагнути до поширення власної політичної влади ні на одну іншу націю чи народ. Всі нації повинні були з цього моменту уникати вступу в союзи, які втягнули б їх в змагання міццю. Уже в цьому твердженні можна помітити коріння майбутніх розбіжностей на Паризькій мирній конференції між американським президентом і його європейськими візаві [2, с. 48].

Уже в цьому твердженні можна помітити коріння майбутніх розбіжностей в на мирній конференції між американським президентом і його європейськими візаві. Це протиріччя найбільш точно зазначив у своїх паперах державний секретар США Роберт Лансінг (1915–1920 рр.), який констатував, що «доктрина є виключно національною політикою Сполучених Штатів і пов'язана з їх національною безпекою і життєвими інтересами» [4, с. 461-462].

Участь США у створенні організації з підтримання миру означало залучення країни в справи Старого Світу і, як наслідок, розрив з традиціями американської дипломатії. В. Вільсон прекрасно розумів цю обставину з самого початку. Саме тому в період нейтралітету він зробив основний акцент на те, що основне завдання американської зовнішньої політики – це посередництво між воюючими державами. На майбутній мирній конференції США гратимуть роль арбітра і ці ж норми мирного вирішення спорів будуть покладені в основу взаємовідносин між націями [5, с. 117; 6, с. 212-214].

Розмірковуючи про співвідношення ідеї Ліги Націй і американської зовнішньополітичної традиції в світлі накопиченого нею до Першої світової війни досвіду, слід зазначити також і той факт, що для В. Вільсона майбутня архітектура колективної безпеки передбачала участь в ній США. Це неминуче передбачало відмову від традиційної національної окремішності. Оцінюючи перспективи американської політики в цих умовах, президент США відкидав ідею перетворення своєї країни у велику військову державу, за зразком європейських держав. Єдиний вихід, на його думку, полягав у створенні «універсальної асоціації націй», яка відстоювала б безпеку морських шляхів, підтримувала б світ на Землі і гарантувала б усім народам право на «територіальну цілісність і політичну незалежність».

Заклик до заснування міжнародної організації довгий час був декларативним. Президент та інші державні діячі країн антинімецького блоку відмовлялися говорити про деталі майбутньої організації, поки тривали бойові дії. Як свідчив радник Вільсона Міллер, глава Білого Дому побоювався, що предметна розмова про це викличе розбіжності в таборі союзників. Крім того, це могло б залишити у противників враження, що майбутня Ліга буде спрямована проти них, чого Вільсон також не хотів, роблячи ставку саме на колективні механізми забезпечення безпеки [7, с. 122]. Саме тому президент міркував про майбутню організації в загальних, хоча і надихаючих слухачів термінах. Для нього питання Ліги Націй «було швидше компасом, ніж якимось вже остаточним рішенням» з точки зору тих завдань, які вона повинна була вирішити [8, с. 127].

Примітний і той факт, що положення про Лігу Націй у В. Вільсона найчастіше завершувало його роздуми про принципи нового світоустрою. Так, саме останній з його знаменитих «Чотирнадцяти пунктів» свідчив: «На основі особливих угод повинна бути утворена загальна асоціація націй з метою створення взаємних гарантій політичної незалежності і територіальної цілісності як великих, так і малих держав». До числа конкретних пропозицій Вільсона щодо принципів функціонування нової організації, мабуть, можна віднести лише «свободу морів, як в мирний, так і у воєнний час». Дане положення, як вже зазначалося, США відстоювали ще з перших тижнів війни. Звернемо увагу і на перший пункт з мирної програми Вільсона, який передбачав «відкрити дипломатію» як найважливіший принцип функціонування майбутньої міжнародної системи, в тому числі і Ліги Націй. Розвиваючи цю тезу, в своїй промові наприкінці війни він підкреслював, що це буде сприяти демократизації міжнародних відносин, більшої прозорості прийняття рішень в сфері зовнішньої політики. Саме тому члени Ліги Націй повинні будуть відмовитися від існування в ній будь-яких «особливих інтересів», союзів або економічних об'єднань [9, с. 447].

В. Вільсон наполегливо підкреслював універсальний характер створеної організації, що за визначенням відкидало б традиційну блокову дипломатію, зобов'язання в рамках якої і призвели до виникнення війни. Ідея створення Ліги Націй до часу закінчення війни вже не була «просто мрією». До того моменту, коли офіційні делегації почали з'їжджатися в Париж, вона вже міцно утвердилася в громадській думці воюючих і вважалася здійсненою.

Прибувши до Європи, американський президент не втомлювався повторювати, що Ліга Націй є єдино можливим механізмом забезпечення миру в майбутньому. Саме вона повинна замінити збанкрутілий принцип «балансу сил».

У США співробітниками «Inquiry» під керівництвом Е. Хауза був розроблений перший проект побудови міжнародної організації, викладений в пояснювальній записці на ім'я президента В. Вільсона від 16 липня 1918 р. У цьому документі були розроблені організаційні питання діяльності міжнародної організації як виконавчого органу підтримання міжнародного миру, передбачалося створення секретаріату Ліги і судовий трибунал [10, с. 7-11]. Слід особливо зупинитися на питанні про гарантії. Ця ідея, що стала каменем спотикання при ратифікації Версальського договору в Конгресі, була внесена з ініціативи В. Вільсона, який припускав можливість відмовитися від гарантії територіальної і політичної незалежності через третейський розгляд і наполягав на безпосередніх гарантіях. Президент виходив з положень про американський державний устрій, закріплених в Конституції США. Зокрема, розділ IV ст. IV Конституції передбачав, що США будуть «гарантувати кожному штату в цьому союзі республіканську форму правління і охорону кожного з них від зовнішнього нападу» [2, с. 49].

Стаття про гарантії, крім того, мала на увазі, що Ліга Націй стане механізмом, який після укладання договору зможе сприяти зміні status quo. Для цього, з одного боку, закріплювалося право націй на самовизначення, а, з іншого боку, рішення в Лізі Націй повинні були прийматися кваліфікованою більшістю в 3/4 голосів [10, с. 10-11]. Ознайомившись з проектом Е. Хауза, президент уніс до нього деякі зміни – з Статуту були виключені положення про міжнародний судовий трибунал і відновлена стаття про застосування збройної сили як каральний захід за порушення постанов Ліги [10, с. 12-15].

Отже, до початку конференції США опрацьовували власні підходи щодо ролі Ліги Націй як механізму забезпечення міжнародної безпеки. Основне питання полягало не в тому, чи потрібно створювати цю організацію, а у баченні Вашингтоном завдань, які повинна була вирішувати Ліга, і, відповідно, ті інструменти, які їй слід було б використовувати. Звертає на себе також увагу та обставина, що американський проект, як це видно з процедури голосування, був орієнтований на спільні дії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bartlett R. J. The League to Enforce Peace. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1944. 252 p.
2. Гончаренко А. В., Ромасенко К. М. Політика США щодо створення Ліги Націй, 1918–1920 рр. Colloquium-journal. 2020. №1 (53). С. 6. S. 48-49.
3. Link A. S. Wilson: The New Freedom. Princeton: Princeton University Press. 1956. 504 p.
4. Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. The Lansing Papers. 1914–1920. Washington: GPO, 1939–1940. Vol. 1. 801 p.
5. Buehrig E. H. Woodrow Wilson and the Balance of Power. Bloomington: Indiana University Press, 1956. 325 p.
6. Stevenson D. France at the Paris Peace Conference. French Foreign and – Defense Policy, 1918–1940: The Decline and Fall of a Great Power. Ed. by R. Boyce. London–New-York: Routledge, 1998. P. 10-29.
7. Miller D. H. The Drafting of the Covenant. New-York: Loud, Putnam, 1928. Vol. 1. 555 p.
8. Knock T. J. To End All Wars: Woodrow Wilson and the Quest for a New World Order. New-York–Oxford: Oxford University Press, 1992. 381 p.
9. A History of the Peace Conference of Paris. Ed. by H.W. Temperley. In 6 vol. Vol. 1. London: H. Frowde and Hodder & Stoughton, 1920. 518 p.
10. Miller D. H. The Drafting of the Covenant. New-York: Loud, Putnam, 1928. Vol. 2. 857 p.